

Přísloví

Tento materiál nabízí podklady k tématu přísloví. Podklady jsou určeny k vytištění, rozkopírování a společnému řešení ve třídě.

Přehled podkladů

- **Piktogramy přísloví** (str. 3, 4)
- **Rozpůlená přísloví** (str. 5)
- **Karty přísloví** (str. 6, 7, 8)
- **Přísloví ze světa** (str. 9, 10)

S podklady lze pracovat mnoha způsoby, pro inspiraci nabízíme několik námětů (str. 2).

Návaznost na procvičování v Umíme česky

Tento materiál je součástí vznikající série, která nabízí inspiraci, jak kombinovat procvičování v online systému Umíme se navazujícími úkoly a kolektivními aktivitami ve třídě.

Procvičování ve výukových systémech Umíme má vždy jednoznačně správná řešení, žáci dostávají okamžitou zpětnou vazbu a mohou pracovat individuálně. Tento způsob procvičování je velmi užitečný pro důkladné zvládnutí základních znalostí a dovedností. Je však pochopitelně vhodné jej doplňovat aktivitami jiného typu, např. kolektivní prací ve třídě a řešením otevřených úloh s prostorem pro více různých přístupů.

Aktivity v Umíme česky k tématu Příslaví

Aktivity k individuálnímu řešení jsou dostupné z tohoto rozcestníku:

<https://www.umimecesky.cz/cviceni-prislovi>

Zahrnují:

- Příklady na znalost přísloví: doplňování chybějících slov (vpisování), skládání přísloví z nabídnutých slov (slovíčka ve větách), skládání znění z částí (pexeso).
- Příklady pracující s významem přísloví (čtení s porozuměním).
- Cvičení na doplnění čárek do vět (primárně zaměřené na procvičení gramatických pravidel, ale mimochodem vyžaduje zamyšlení se nad logikou přísloví).

Náměty na použití podkladů

Piktogramy přísloví

Přísloví jsou rozdělena do dvou skupin podle obtížnosti. Zadání není potřeba stříhat. Řešení je uvedeno na poslední straně tohoto materiálu.

- **Poznávání přísloví.** Základní úkol je prostě rozpoznat z piktogramů přísloví. Lze pojmut například jako soutěž týmů.
- **Vlastní piktogramy.** Žáci mohou vymýšlet vlastní způsoby ztvárnění přísloví piktogramy a vzájemně si je dávat k rozpoznání.

Rozpůlená přísloví

Materiál je určen k rozstříhání na samostatné kartičky. Kartičky jsou označeny písmeny od A po F pro snadnější třídění do skupin.

- **Správné páry.** Základní úkolem je správně kartičky spárovat a vytvořit platná přísloví. Následně můžeme navázat diskuzí o významu těchto přísloví.
- **Novotvary.** Přísloví jsou ve skupinách zvolena tak, aby špatné kombinace byly syntakticky správné. Můžeme záměrně dělat špatné kombinace a uvažovat, jaký by hypoteticky mohl být smysl takových kombinací, např. vymýšlet příběh, ve kterém by šlo použít „*Kdo se bojí, ten dřív mele.*“ či „*Lenoch hladovému nevěří.*“
- **Čárky.** V některých případech se mezi půlkami přísloví píše čárka, jindy ne. Můžeme určovat kdy a zdůvodňovat proč.

Karty přísloví

Tyto karty jsou opět připraveny pro snadné rozstříhání. Můžeme například náhodně přidělit každému žákovi či skupince jedno přísloví.

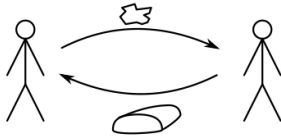
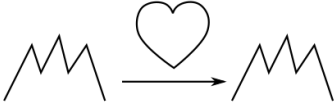
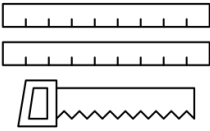
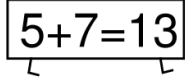
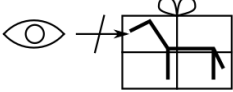

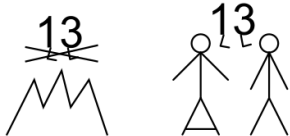
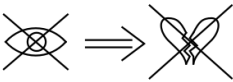

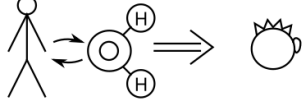
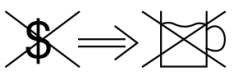

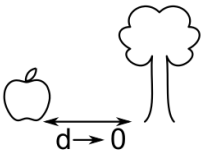
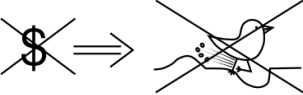
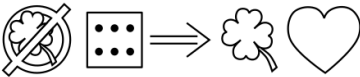
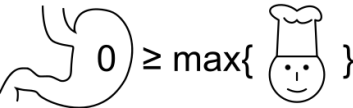
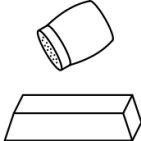

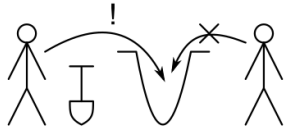
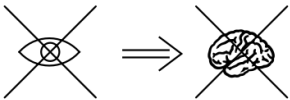

- **Vysvětlení významu.** Úkolem je výstižně vysvětlit, co přidělené přísloví znamená a kdy se používá.
- **Hádání přísloví.** Žák popíše přísloví vlastními slovy, přičemž nesmí použít žádné ze slov, které se přímo v přísloví vyskytují. Ostatní se snaží přísloví co nejrychleji uhodnout.
- **Psaní příběhu.** Úkolem je napsat příběh, do kterého se přísloví hodí (podobně jako jsou příběhy v Umíme česky v sekci Čtení s porozuměním).

Přísloví jsou rozdělena do 3 skupin podle rámcové obtížnosti (jak moc jsou známá, jak složité je vysvětlit jejich význam).

Přísloví ze světa

Přísloví jsou rozdělena do dvou skupin podle náročnosti interpretace. U těchto přísloví nelze předpokládat, že by je žáci předem znali. Jsou tedy vhodná především na diskuzi o významu a na vymýšlení příběhů, do kterých se hodí.

Piktogramy přísloví: lehčí

<p>A</p> 	<p>B</p> 	<p>C</p>
<p>D</p> 	<p>E</p> 	<p>F</p>
<p>G</p> 	<p>H</p> 	<p>I</p>
<p>J</p> 	<p>K</p> 	<p>L</p>
<p>M</p> 	<p>N</p> 	<p>O</p>
<p>P</p> 	<p>Q</p> <p>IQPM < IQAM</p>	<p>R</p>
<p>S</p> 	<p>T</p> 	<p>U</p>
<p>V</p> 	<p>W</p> 	<p>X</p> <p>100 > IQ₁ > IQ₂</p>

Piktogramy přísloví: těžší

<p>A</p> <p>$F \cdot d = 0 \Rightarrow \text{☉} = 0$</p>	<p>B</p> <p>$\begin{matrix} \xrightarrow{x} \\ \xleftarrow{x} \end{matrix} N \times \text{🌲}$</p>	<p>C</p> <p>$\text{🌀} \in X \Rightarrow \text{🎵} \in X$</p>
<p>D</p> <p>$\text{🔪} \Rightarrow \text{🔪}$</p>	<p>E</p> <p>$\text{🚫} \Rightarrow \text{🧑}$</p>	<p>F</p> <p>$\text{🧑} \Rightarrow \text{🧑}$</p>
<p>G</p> <p>$100 \times 0 = -V \text{🏠}$</p>	<p>H</p> <p>$\text{IQ } \text{😊😊😊} > \text{IQ } \text{😊😊}$</p>	<p>I</p> <p>$\frac{\vec{v}}{a} = \\$</p>
<p>J</p> <p>$\text{📡} \Rightarrow \text{☀️}$</p> <p>$\text{dB} > 0$</p>	<p>K</p> <p>$\text{🧑} \xrightarrow{15-} \text{🧑} \xrightarrow{75+}$</p>	<p>L</p> <p>$t > X \Rightarrow \forall x = \text{***}$</p>
<p>M</p> <p>$\text{☀️} \Rightarrow \text{🧑} \text{🏥}$</p>	<p>N</p> <p>$\text{🌩️} \Rightarrow \text{🌩️}$</p>	<p>O</p> <p>$\text{🧑} \Rightarrow \text{🧠} \rightarrow 0$</p>
<p>P</p> <p>$\neg (\text{☀️} \wedge \text{🌸})$</p>	<p>Q</p> <p>$\forall \text{🧑} \in \text{🌍} . \text{🧑} \text{📡}$</p>	<p>R</p> <p>$\text{😊} \text{ } \begin{matrix} \times \\ \times \\ \times \\ \times \\ \times \end{matrix} \text{ } \begin{matrix} \times \\ \times \\ \times \\ \times \\ \times \end{matrix} \text{ } \times!$</p> <p>$t$</p>
<p>S</p> <p>$\text{👄} \Rightarrow \text{👄}$</p> <p>$\text{dB} \sim 50$</p>	<p>T</p> <p>$\text{🌡️} \text{🍵} \quad \text{🌡️} \text{🍵}$</p>	<p>U</p> <p>$\forall x. \text{👉}(x) > 0 \wedge \text{👉}(\uparrow) \geq \text{👉}(x)$</p>
<p>V</p> <p>$\neg \text{🔥}^{\text{Au}} \Rightarrow \neg \text{🔥}$</p>	<p>W</p> <p>$\text{👑} \text{👑} \text{ :-)$</p>	<p>X</p> <p>$\text{👁️} \Rightarrow \text{🧑} \text{🔥}$</p>

Rozpůlená přísloví

A Kdo se bojí	B nesmí do lesa.
A Kdo dřív přijde	B ten dřív mele.
A Kdo seje vítr	B sklízí bouři.
A Kdo šetří	B má za tři.
A Kdo pozdě chodí	B sám sobě škodí.
A Kdo nic nedělá	B nic nezkazí.

C Ráno	D moudřejší večera.
C Tichá voda	D břehy mele.
C Sytý	D hladovému nevěří.
C Výjimka	D potvrzuje pravidlo.
C Lenocho	D se nejvíc nadře.
C Láska	D hory přenáší.

E Nehas	F co tě nepálí.
E Neházej	F flintu do žita.
E Nesklízej	F cos nezasel.
E Nekupuj	F zajíce v pytli.
E Nesud'	F knihu podle obalu.
E Nechval	F dne před večerem.

Karty přísloví: lehká

Bez práce nejsou koláče.	Bez peněz do hospody nelez.
Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá.	Tichá voda břehy mele.
Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.	Když se dva perou, třetí se směje.
Jablko nepadá daleko od stromu.	Pes, který štěká, nekouše.
Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.	S poctivostí nejdál dojdeš.
Není všechno zlato, co se třpytí.	Vrána k vráně sedá, rovný rovného si hledá.
Všude dobře, doma nejlépe.	Kdo nic nedělá, nic nezkaží.
Hlad je nejlepší kuchař.	Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán.
V nouzi poznáš přítele.	Lepší vrabec v hrsti, nežli holub na střeše.
Dočkej času jako husa klasu.	Mezi slepými jednooký králem.
Dvakrát měř, jednou řež.	Jedna vlaštovka jaro nedělá.
Darovanému koni na zuby nekoukej.	I mistr tesař se někdy utne.
Ranní ptáče dál doskáče.	Po bitvě je každý generál.
Lež má krátké nohy, daleko nedojde.	Žádný učený z nebe nespádl.
Kdo se bojí, nesmí do lesa.	Zadarmo ani kuře nehrabe.
Kdo dřív přijde, ten dřív mele.	Láska hory přenáší.
Potrefená husa nejvíc kejhá.	Boží mlýny melou pomalu, ale jistě.

Karty přísloví: střední

Kdo pozdě chodí, sám sobě škodí.	Co je šeptem, to je s čertem.
Kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem.	Není důležité vyhrát, ale zúčastnit se.
Kuj železo, dokud je žhavé.	My o vlku a vlk za dveřmi.
Komu se nelení, tomu se zelení.	Koho chleba jíš, toho píseň zpívej.
Není růže bez trní.	Pýcha předchází pád.
Nechval dne před večerem .	Můj dům, můj hrad.
Komu není rady, tomu není pomoci.	Kdo šetří, má za tři.
Práce kvapná málo platná.	Strach má velké oči.
Pod svícnem bývá největší tma.	Nemusí pršet, stačí, když kape.
Žádná píseň není tak dlouhá, aby jí nebylo konce.	S chutí do toho, půl je hotovo.
Žádná kaše se nejí tak horká, jako se uvaří.	Pro jedno kvítí, slunce nesvítlí.
Kovářova kobyla chodí bosa.	Ryba smrdí odhlavy.
Starého psa novým kouskům nenaučíš.	Bližší košile nežli kabát.
Každý chvílku tahá pilku.	S jídlem roste chuť.
Mluviti stříbro, mlčeti zlato.	Co se škádlívá, to se rádo mívá.
Když kocour není doma, myši mají pré.	Trpělivost růže přináší.
Kam nechodí slunce, tam chodí lékař.	Každá liška svůj ocas chválí.
Pečení holubi nelítají do huby.	Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají.

Karty přísloví: těžká

Nové koště dobře mete.	Stará láska nerezaví.
Potmě každá kočka černá.	Hněv je špatný rádce.
Cesta do pekla je dlážděna dobrými úmysly.	Kdo chce, hledá způsoby, kdo nechce, hledá důvody.
Čiň čertu dobře, peklem se ti odmění.	Kdo seje vítr, sklízí bouři.
Když se kácí les, tak létají třísky.	Všechna sláva, polní tráva.
S čím kdo zachází, tím také schází.	Potmě každá kočka černá.
Neštěstí nechodí po horách, ale po lidech.	Komu není shůry dáno, v apatyce nekoupí.
Kdo honí dva zajíce, nechytí žádného.	Stokrát nic umořilo vola.
Co tě nepálí, to nehas.	Plný břich, rozum tich.
Lenoch se nejvíc nadře.	Všechny cesty vedou do Říma .
Veselá mysl, půl zdraví.	Ryba i host třetí den smrdí.
Tonoucí se stébla chytá.	Mnoho psů, zajícova smrt.
Práce šlechtí člověka.	Kde nic není, ani smrt nebere.
Naděje umírá poslední.	Pracovitost má zuby, lenost jazyk.
Co tě nezabije, to tě posílí.	Kdo kárá, ten miluje.
Zvyk je železná košile.	Špatný vozka, který neumí obrátit.
Líná huba, holé neštěstí.	Odříkaného chleba největší krajíc.
Co je doma, to se počítá.	Kráva zajíce nedohoní.
Proti gustu žádný dišputát.	Nedělej ramena, když máš malou košili.

Příslloví ze světa: lehčí

Ne vše, co dělá rámus v křoví u cesty, se na cestě skutečně objeví. *(africké)*

Řekni mi, co čteš, a já ti povím, kdo jsi. *(anglické)*

Když mluvíš, tvá slova by měla být lepší než tvé mlčení. *(arabské)*

Příroda dala člověku rozum, aby se bránil lásce, a srdce, aby se jí neubráníl.
(arabské)

Cizí chyby máme na očích, svoje za zády. *(arabské)*

Chatrč ze slámy, v níž se lidé smějí, má větší cenu než palác, ve kterém lidé pláčí.
(čínské)

Člověk, který se nedovede usmívat, nesmí otevřít obchod. *(čínské)*

Daruješ-li člověku rybu, nakrmíš ho na jeden den, naučíš-li ho lovit, dáš mu potravu pro celý život. *(čínské)*

Učíš-li se proto, aby sis zapamatoval, zapomeneš. Učíš-li se proto, abys porozuměl, zapamatuješ si. *(čínské)*

Ani nejrychlejší kůň nedostihne slovo vyřčené v hněvu. *(čínské)*

Nevíš, kdo je tvým přítelem, dokud se s tebou neprolomí led. *(eskymácké)*

Kde člověka neznají, berou ho podle toho, jak vypadá. *(francouzské)*

Není hanba upadnout, ale zůstat dlouho ležet. *(francouzské)*

Když bojují dva tygři, je jeden odsouzen ke zranění a druhý k smrti. *(japonské)*

Ten, kdo miluje, se neptá, co má udělat, udělá všechno. *(maďarské)*

Nestačí, když umíš jezdit, musíš také umět padat. *(mexické)*

Hlupák říká, co ví, moudrý ví, co říká. *(romské)*

Když vyrábíš žebřík, nesmíš dát na to, co ti kdejaká opice říká. Opice lezou na strom bez žebříka. *(sinhálské)*

Koho tlačí bota šitá na míru, tomu málo platná šíře vesmíru. *(tádžické)*

Příslloví ze světa: těžší

Člověk nemyslí na to, co mu dají, ale na to, co mu nedopřejí. <i>(africké)</i>
Starostlivost je jako cenný poklad, který člověk ukazuje jenom těm, které miluje. <i>(africké)</i>
Bez přátel není štěstí, ale bez neštěstí nepoznáme přátele. <i>(anglické)</i>
Nikdy bychom neměli sny, kdybychom neměli sílu je uskutečnit. <i>(anglické)</i>
Srdce není ubrus, před každým jej neprostírej. <i>(arménské)</i>
Chceš-li být šťasten jeden den, opij se. Chceš-li být šťasten jeden rok, ožeň se. Chceš-li být šťasten celý život, založ si zahradu. <i>(čínské)</i>
Kdo má knihy, je šťasten, ještě šťastnější, kdo žádné nepotřebuje. <i>(čínské)</i>
Čteš-li knihu napoprvé, poznáš nového přítele, čteš-li ji podruhé, potkáš starého. <i>(čínské)</i>
Dobré zprávy se z domu nedostanou, špatné se rozletí tisíce mil. <i>(čínské)</i>
Když se chceš vyhnout podezření, nezavazuj si boty v melounovém poli. <i>(čínské)</i>
Na žábu šlapeme tak dlouho, dokud kváká. <i>(dánské)</i>
Miluj své nepřítelé, protože ti připomínají tvé chyby. <i>(francouzské)</i>
Bohatství je jako moucha. Někdy na orchideji, někdy na hnoji. <i>(gruzínské)</i>
Nač oči zapomněly, srdce si pořád ještě pamatuje. <i>(gruzínské)</i>
Když při tom člověk není, umyjí mu hlavu. <i>(holandské)</i>
Člověka si pamatují lidé jednu generaci, ale jeho skutky navěky. <i>(japonské)</i>
Cizí zkušenosti odírají kůži, vlastní řežou do živého masa. <i>(korejské)</i>
Kde jedí, tam jez, a kde dělají, tam nepřekážej. <i>(polské)</i>
Přátel se s vlkem, ale sekeru měj vždy po ruce. <i>(ruské)</i>
Slova jdoucí ze srdce hřejí tři zimy. <i>(tibetské)</i>
Člověku, který vysvětluje každý svůj omyl, nezbývá čas na nic jiného. <i>(turecké)</i>
Mládí se živí sny, stáří vzpomínkami. <i>(židovské)</i>

Příslloví piktogramem: řešení

Lehčí sada:

- A. Láska prochází žaludkem.
- B. Sytý hladovému nevěří.
- C. Kdo po tobě kamenem, ty po něm chlebem.
- D. Láska hory přenáší.
- E. Dvakrát měř, jednou řež.
- F. Lež má krátké nohy.
- G. Darovanému koni na zuby nekoukej.
- H. Mluví stříbro, mlčí zlato.
- I. Neštěstí nechodí po horách, ale po lidech.
- J. Co oči nevidí, to srdce nebolí.
- K. Ranní ptáče dál doskáče.
- L. Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.
- M. Bez peněz do hospody nelez.
- N. Mezi slepými jednooký králem.
- O. Jablko nepadá daleko od stromu.
- P. Zadarmo ani kuře nehrabe.
- Q. Ráno moudřejší večera.
- R. Neštěstí ve hře, štěstí v lásce.
- S. Hlad je nejlepší kuchař.
- T. Sůl nad zlato.
- U. Ve víně je pravda.
- V. Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.
- W. Sejde z očí, sejde z mysli.
- X. Hloupý kdo dává, hloupější kdo nebere.

Těžší sada:

- A. Bez práce nejsou koláče.
- B. Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá.
- C. Koho chleba jíš, toho píseň zpívej.
- D. Kdo nic nedělá, nic nezkaží.
- E. Kam čert nemůže, tam nastrčí ženskou.
- F. Pýcha předchází pád.
- G. Stokrát nic umožilo vola.
- H. Víc hlav víc ví.
- I. Čas jsou peníze.
- J. Tichá voda břehy mele.
- K. Co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš.
- L. Po bitvě je každý generálem.
- M. Kam nechodí slunce, tam chodí lékař.
- N. Když se kácí les, lítají třísky.
- O. Plný břich, rozum tich.
- P. Pro jedno kvítí slunce nesvítí.
- Q. Co Čech, to muzikant.
- R. Kdo se směje naposled, ten se směje nejlíp.
- S. Co je šeptem, to je s čertem.
- T. Žádná kaše se nejlí tak horká, jak se uvaří.
- U. Všude dobře, doma nejlíp.
- V. Nehas, co tě nepálí.
- W. Dva se perou, třetí se směje.
- X. Líná huba – holé neštěstí.